

TEOLOGIJA I EKOLOGIJA

U organizaciji Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu 17. i 18. listopada u velikoj je dvorani Fakulteta upriličen 24. međunarodni teološki simpozij naslovljen *Teologija i ekologija*. Na simpoziju su sudjelovali priznati međunarodni i domaći stručnjaci.

U prigodi otvaranja simpozija u ime organizatora uvodnu je riječ uputio prof. dr. Mladen Parlov, prodekan za znanost KBF-a u Splitu. U uvodnom dijelu enciklike o brizi za zajednički dom *Laudato si* papa Franjo veli kako Zemlja, naša sestra i majka, „jeca zbog zla koje joj nanosimo, zbog neodgovornog korištenja i zlorabe dobara koje je Bog stavio u nju”. U tom je svjetlu dr. Parlov kazao: „Ljudsko srce, grijehom ranjeno, dovelo je do oblikovanja pogrješnog shvaćanja čovjeka i njegove uloge u svijetu u kojemu živi i kojemu pripada. S prosvjetiteljstvom je započeo proces u kojem je čovjek sebe postavio kao mjeru svega; u središtu svega nalazi se čovjek pozvan sebe ne samo ostvarivati nego se i samostvarati; svijet i stvorenje u svijetu služe čovjeku u njegovu obogotvorenju, u njegovo pokušaju da zauzme mjesto Boga. Taj izobličeni antropocentrizam posijao je sjeme koje se je razvilo u golemo stablo koje rađa gorkim plodovima. Prvi plod tog stabla je suvišnost Boga i njegova djelovanja u svijetu.” Nasuprot izobličenom antropocentrizmu, nastavio je dr. Parlov, „kršćanstvo ispovijeda vjeru u Boga – stvoritelja neba i zemlje, svega vidljivoga i nevidljivoga; što dakako uključuje i stvaranje čovjeka, koji je, kako uči Katolička Crkva, ‘jedino stvorenje što ga je radi njega samoga Bog htio, on je jedini pozvan da spoznajom i ljubavlju dijeli Božji život’ (KKC, 356). Crkva također uči ‘kako je Bog sve stvorio za čovjeka, a čovjek je stvoren da služi Bogu, da ga ljubi i da mu sve stvorenje prikazuje’ (KKC, 358). Da, čovjek, stvoren na Božju sliku i priliku, pozvan je u ime Božje upravljati Božjim stvaranjem, na način da u konačnici to isto stvorenje Bogu prikazuje. To će biti moguće jedino kroz ponovno otkriće vlastite stvorenosti, vlastite pripadnosti stvorenom svijetu i ponovnog otkrića odgovornosti za stvorenje koje Bog Stvoritelj povjerava čovjeku.”

Sudionike skupa potom je pozdravio veliki kancelar KBF-a u Splitu mons. dr. Marin Barišić, koji je istaknuo da je ekologija teologija u slici jer objava je u Riječi i u slici, ovom stvorenom. To stvoreno nije samo djelo Božje nego i prisutnost Božja. Papa Franjo je u svojoj enciklici *Laudato si* lijepo istaknuo našu zajedničku brigu za naš okoliš. Podsjetio je na Ps 19, 2-3, koji kaže: „Nebesa slavu Božju kazuju, naviješta svod nebeski djelo ruku njegovih. Dan danu

to objavljuje, a noć noći glas predaje.” Istaknuo je inventivnost i aktualnost teme izrazivši nadu da će predavanja na ovom simpoziju potaknuti još veće divljenje kako Božjoj objavi u Riječi tako i Božjoj objavi u slici, stvorenome. Pozdravnu riječ uputio je prof. dr. Goran Kardum, prorektor Sveučilišta u Splitu, istaknuvši KBF u Splitu kao važnu sveučilišnu sastavnicu.

Simpozij je otvorio dekan KBF-a prof. dr. Alojzije Čondić, naglasivši, između ostaloga, da su Crkva i njezina teologija oduvijek „promišljale odnos Boga, čovjeka i svijeta, ali u nekim drugim vremenima kroz stoljeća, pa i tisućljeća, život na ovom svijetu u stvorenoj prirodi sve donedavno nije bilo pitanje ‘biti ili ne biti’. Na žalost, danas to jest. I upravo zbog toga je sadašnji način ophođenja sa stvorenim svijetom takav da čovječanstvo stoji pred golemim izazovima i odlukama za koje više nema previše vremena da bi ih se odgađalo.” Dekan Čondić je nadalje kazao da je simpozij pozvan „recipirati domake ekološke teologije pape Franje, razraditi njegove intuicije i pretočiti ih u konkretne oblike praktičnog ophođenja s ekološkim napetostima čovječanstva. „U tomu kontekstu, želio bih da simpozij, ne samo analizira dosadašnje spoznaje filozofsko-teološke i ekološke misli, nego da se iz ovih naših predavanja iskristaliziraju konkretne pastoralne forme kršćanskog ophođenja u svakodnevnoj praksi sa stvorenim svijetom.” Zaključio je da „ekološki problem nije samo tehnoznanstveni nego je on za kršćane i duhovni, a time i teološki problem. Naime, radikalna promjena, bez koje ne će ići u našem svakodnevnom ophođenju sa stvorenim svijetom, zahtijeva, kao što papa Franjo inzistira, ekološku konverziju, koja uključuje metamorfozu našega duhovnog horizonta, dublje obraćenje, koje nam omogućuje da doživimo ovaj stvoreni svijet kao prostor događanja Božje stvaralačke ljubavi, čiji smo mi dionici i suradnici u odnosu, ne samo prema ljudima nego i svim drugim stvorenjima.”

Nakon riječi pozdrava organizatora u prigodi otvaranja simpozija, kojemu je nazočio i Luka Brčić, zamjenik splitsko-dalmatinskoga župana, dekan Pomorskog fakulteta u Splitu prof. dr. Pero Vidan, uslijedilo je predstavljanje zbornika radova 23. međunarodnoga znanstvenog simpozija *Vjera i sport u susretu*, o kojemu su govorili: prof. dr. Ante Mateljan i dr. sc. Mihael Prović.

Potom je predavanje održao prof. dr. sc. Paul Haffner (Papinsko sveučilište *Gregoriana*, Rim, Italija) o temi „Doprinos istočnoga kršćanstva razvoju teologije okoliša”. Kršćanska teologija stvaranja pridonosi rješavanju ekološke krize, kao potvrda temeljne istine da

je vidljivo stvorenje božanski dar samo po sebi, „iskonski dar” koji stvara „prostor” za osobno zajedništvo. Odnosno, ispravna kršćanska ekološka teologija je u primjeni teologije stvaranja. Pojam „ekologija” objedinjuje dvije grčke riječi, *oikos* (kuća) i *logos* (riječ): fizički okoliš ljudskoga postojanja može se sagledati kao svojevrsno „prebivalište” za ljudski život. Imajući u vidu da nutarnji život Presvetoga Trojstva podrazumijeva zajedništvo, božanski čin stvaranja posve je slobodan od nužde za stvaranjem sudionika koji bi sudjelovali u tom zajedništvu. Stoga je, ističe dr. Haffner, moguće ustvrditi da je božanska zajednica pronašla svoje „prebivalište” u stvorenom kozmosu te je moguće govoriti o svemiru kao mjestu susreta u svrhu osobnog zajedništva.

Drugi dan simpozija, u četvrtak 18. listopada, započeo je predavanjem prof. dr. Luke Tomaševića (Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu) o temi „Putovima katoličke ekologije”.

Potom je prof. dr. Giovanni Ancona (Teološki fakultet Papinskog sveučilišta *Urbaniana*; Teološki fakultet Lateranskog sveučilišta, Rim, Italija) izlagao o temi „Pitanje okoliša u perspektivi teološke antropologije”. U svom je predavanju dr. Ancona donio temeljno teološko promišljanje o temi „okoliša”, sagledan u kontekstu teološke antropologije. Nakon uvoda i sustavnog iznošenja ključnih teoloških doprinosa (J. Moltmann, Ch. Boureux) dotiče se nekih točaka koje nužno proizlaze iz teološkoga promišljanja nauka o stvaranju u odnosu prema „pitanju okoliša”: ispitati odnos između čovjeka i stvorenoga svijeta (epistemološki obzor), na djelotvorniji se način usredotočiti na zamisao o stvaranju kao povijesnom i spasenjskom događaju (teološki obzor), ustrajati na pastoralnosti stvorenoga iz perspektive čovjeka (antropološki obzor), u žarište staviti zamisao o stvorenom svijetu kao daru i njegovu odnosu prema ljudskom zalaganju (kulturološki obzor), naglasiti etiku odgovornosti prema stvorenome svijetu (etičko-moralni obzor), vratiti smisao nedjeljnoga „počinka” u kontekstu stvaranja (eshatološki obzor).

Nakon kratke stanke prof. dr. Dirk Ansorge (Filozofsko-teološka visoka škola Sankt Georgen, Frankfurt, Njemačka) govorio je o temi „Božje milosrđe u svim stvorenjima: temeljne misli enciklike *Laudato si*”. Prvi put u povijesti katoličke teologije u enciklici *Laudato si* jedan se Papa sveobuhvatno izjasnio o temi stvaranja. Nasuprot iskorištavanju prirode papa Franjo zalaže se za pažljivo ophođenje s darovima stvaranja jer je prema Papi sve u prirodi ispunjeno Božjom sadašnjošću i nježnošću. Stvorenja mogu i trebaju slaviti Božju dobrotu. Zbog toga je potrebno da se ljudi brinu za očuvanje stvo-

renja. Ipak, često se čovjek ogrješuje o stvaranje. To šteti ne samo prirodi već i samom čovjeku. Nasuprot tomu, naglašava dr. Ansorge, papa Franjo poziva na očuvanje vlastitog dostojanstva najmanjega i najslabijega. Samo osobno, društveno, ekonomsko i političko obraćenje može osigurati „cjelovitu ekologiju” koja odgovara Božjem planu spasenja.

Prijepodnevni dio programa završio je predavanjima prof. dr. Mile Dželalije (Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Splitu) i prof. dr. Ivana Tadića (Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu) o temi „Fizika, tehnika i stvoreno”.

Poslijepodnevni rad započeo je izlaganjem prof. dr. Ivana Katavića (Institut za oceanografiju i ribarstvo, Split) „More – nepresušni izvor života i blagostanja”, a potom je Jelena Hrgović Tomaš, lic. theol. (Split) izložila „Pregled ekoloških problema i perspektiva na području Grada Splita i šire”. Nakon kratke stanke, prof. dr. Anđelko Domazet (Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu) izlagao je o temi „Ekologija u novoj religioznosti. Neka zapažanja Željka Mardešića”. Nakon njega dr. Miljenka Grgić (Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu) održala je predavanje s naslovom „Životinje – Božje blago, a ne hrana ljudi. Biblijski predgovor kršćanskoj zoologiji”, a dr. Ivan Macut (Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu) govorio je o temi „Svjetske konferencije Eukumenskog vijeća Crkava i odnos prema stvorenome (1948. - 2013.)”.

Prof. dr. Mladen Parlov (Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu) održao je predavanje „Nacrt eko-duhovnosti prema enciklici *Laudato si* pape Franje”, a doc. dr. Marijo Volarević (Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu) govorio je o temi „Odgoj za ekologiju moralno-katehetski vidovi: s posebnim naglaskom na ekologiju ljudske naravi”.

Na kraju programa riječ zahvale svima koji su pomogli u realizaciji simpozija uputio je izv. prof. dr. Alojzije Čondić, dekan KBF-a Sveučilišta u Splitu. „Predavači su svojim kompetentnim pristupom u svojim izlaganjima predočili svu zamršenost teme ekologije, odnosa teologije i ekologije, ponudili su nam neke nove spoznaje i proširili horizonte te su sve nas kao ljude i kršćane stavili pred nove duboke izazove. U skladu s tim očekivati je da će se misao pape Franje o *ekološkoj konverziji* početi, makar postupno, u našim okružjima, primjenjivati. U tomu kontekstu, moje želje, koje sam izrazio u svomu uvodnom nastupu, vidim da su jednim dijelom ostvarene, stoga nam, čini mi se, u ovom trenutku ne ostaje ništa drugo, nego da ove poruke uzmemo odgovorno i ozbiljno i da ih odvažno pokušamo

pretočiti u našu praksu kao društvena i crkvena zajednica. Znam da to nije lako, jer to zahtijeva obraćenje, a obraćenje zahtijeva ljubav i poštovanje prema svemu Božjem stvorenju te veliko osobno i zajedničko odricanje, ulog i napor”, kazao je dekan Čondić proglašivši simpozij zatvorenim.

Silvana Burilović Crnov